

5. Watson G.H. Strategic Benchmarking: How to Rate your Company's Performance Against the World's Best. – New York: John Wiley, 1993.

Bibliography

1. Majorov A.N. Monitoring the formation / A.N. Majorov. – SPb. : Obrazovanie – Kul'tura, 1998. – 344 s. (in Russian)
2. High quality model of the European Foundation for Quality Management / Evropejskij fond upravljenija kachestvom. - SPb. : Petrovskij kolledzh, 2002. - 34 s. (in Russian)
3. Encyclopedia of vocational education: v 3 t. T. 1 : A-L / pod red. S. Ja. Batysheva. — M. : APO, 1998. – 568 s. (in Russian)
4. Camp R.C. Benchmarking. The Search for Industry Best Practices that Lead to Superior Performance. – ASQC Industry Press, Milwaukee, Wisconsin, 1989.
5. Watson G.H. Strategic Benchmarking: How to Rate your Company's Performance Against the World's Best. – New York: John Wiley, 1993.

УДК 37“377.1”:091.32:018.42 [43]

Закормірний Ігор Миколайович – директор вечірньої (змінної) школи III ступеня № 18 Деснянського району міста Києва
E-mail: zakomirniy@ukr.net

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВЕЧІРНІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність проблеми дистанційного навчання у вечірній школі в сучасних соціально-економічних умовах. Проаналізовано сучасні інформаційно-комунікаційні технології, основні засоби дистанційного навчання. Визначено проблеми стосовно сучасних підходів вчителів вечірніх шкіл до проведення уроків з використанням дистанційних технологій навчання, класифіковано типи та структура уроків і форми реалізації дистанційного навчання у сучасній вечірній школі. Визначено перспективні напрями досліджень порушеної проблеми.

Ключові слова: вечірня школа; інформаційно-комунікаційні технології; дистанційне навчання.

Zakomirnyi Ihor – Director of the night (shift) school № 18 in Kyiv
E-mail: zakomirniy@ukr.net

CURRENT REQUIREMENTS FOR THE LESSON USING REMOTE TECHNOLOGY IN THE NIGHT SCHOOL

Summary. In the article the relevance of distance education at evening school. Presents the analysis of modern information and communication technologies, the main means of distance learning. In the article the problems concerning modern approaches of teachers evening

schools to conduct lessons using distance learning technologies, classified the types and structure lessons and forms of implementation of modern distance education in night school. Визначено перспективні напрями досліджень порушеної проблеми.

Key words: *night school, information and communication technologies, e-learning.*

Постановка проблеми. Розвиток науково-технічного прогресу, суспільних відносин та інформаційних технологій перетворив інформацію в найвпливовіший чинник економічного зростання та політичної незалежності держави. Це, безперечно, вимагає перегляду традиційних підходів щодо створення, систематизації, передавання й використання інформаційних ресурсів, особливо в галузі освіти. Тому найважливішою умовою подальшого інноваційного розвитку країни є створення інформаційного освітнього середовища у загальноосвітньому навчальному закладі, зорієнтованого на якість та інноватику [4].

Відповідно, основна мета інноваційних підходів в освіті – це перенесення акценту у процесі навчання на вміння самостійно здобувати потрібну інформацію, виділяти проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, вміння критично аналізувати набуті знання та застосовувати їх для розв'язання нових завдань. Наслідком процесу інформатизації суспільства й освіти є поява дистанційного навчання як найбільш перспективної, гуманістичної, інтегральної форми освіти, орієнтованої на індивідуалізацію навчання. На зміну традиційним «закритим» системам навчання прийшли нові «відкриті» системи, до яких належить дистанційна освіта, яка успішно застосовується в сучасній вечірній школі [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Науковці В. Биков, Н. Морзе, М. Жалдак, В. Кухаренко, Н. Сиротинко, О. Рибалко, Ю. Богачков, Т. Варзар, Н. Клокар, А. Кузнецов, О. Пінський, М. Рижаков, Л. Філатова, Е. Моїсєєв, Р. Потапова, С. Сисосва, А. Хуторської, А. Шабанов аналізують проблему організації уроку із застосуванням дистанційних технологій навчання. Проте питання методики дистанційного навчання учнів вечірньої школи залишається недостатньо вивченим. Тому метою статті є аналіз інноваційних підходів до проведення уроку з використанням дистанційних технологій у вечірній школі.

Методи дослідження. Відповідно до мети статті було використано такі методи дослідження, як теоретичний аналіз філософської, педагогічної та психологічної літератури для визначення теоретичних основ проблеми, розкриття використаних у дослідженні дефініцій; емпіричні методи з метою аналізу сучасних підходів до проведення уроків з використанням дистанційних технологій навчання.

Результати дослідження. З кінця ХХ століття актуальною темою різних наукових досліджень стало впровадження дистанційного навчання в освітній процес. Виокремимо форми реалізації дистанційних технологій навчання у вечірній школі: дистанційна, коли учень навчається дистанційно індивідуально; очно-дистанційна, що передбачає поєднання традиційного навчального процесу з дистанційним, завдяки якому той, навчається, вивчає предмети у навчальному закладі та має можливість додатково вивчати їх дистанційно за допомогою педагога-тьютора.

Зазначені форми дистанційного навчання дозволять забезпечити особистісно орієнтований підхід у навчанні, а також розв'язати низку завдань: забезпечення доступності різноманітних навчальних ресурсів; здобуття загальної і професійної освіти в зручній формі для того, хто навчається; психологічний розвиток, оволодіння культурою, соціалізація того, хто навчається, його залучення до систематичної навчальної діяльності під безпосереднім керівництвом педагога; розвиток творчих та інтелектуальних здібностей того, хто навчається, за допомогою відкритого і вільного використання всіх освітніх ресурсів і програм, зокрема, доступних в Інтернеті; обмін даними, комунікативна діяльність на базі спільних інтересів, перш за все професійних і освітніх; сприяння розвитку профільної освіти у школі; організація дозвілля, відпочинку і розвитку особистості; підвищення кваліфікації, перепідготовка або зміна професійної діяльності дорослих [2].

У дистанційному навчанні застосовуються такі сучасні інформаційно-комунікаційні технології, як Інтернет в голосовому і текстовому режимах, електронна пошта, телефонний і факсимільний зв'язок, телеконференції, чати, форуми, аудіо-, відеоконференції і т. ін. Крім того, у системі дистанційного навчання можна виділити такі основні засоби: електронні мережеві підручники; навчальні й контрольні завдання; електронні практикуми; дослідницькі проектні роботи; інформаційні ресурси; дистанційні олімпіади та конкурси; форуми, конференції, спілкування в режимі on-line; підвищення кваліфікації й обмін досвідом. Вчитель повинен ефективно застосовувати їх на уроці. У зв'язку з цим до вчителя, який використовує дистанційне навчання, є певні вимоги: оволодіння високим рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності; здатність швидко реагування на навчальні дії учнів; складання чіткого графіку спілкування в режимі on-line та його дотримання; вміння створити атмосферу психологічного комфорту (хороший настрій, емоційне піднесення, повноцінна самореалізація учня, прояв успішності, самоствердження, підвищення його самооцінки). Завдяки дискусійним форумам, електронним обговоренням засвоєного матеріалу, створюється нове навчальне середовище, в якому учні почувають себе невід'ємною частиною колективу, що посилює їхню мотивацію до навчання. Вчителі

повинні володіти методами створення і підтримки такого навчального середовища, розробляти стратегії організації цієї взаємодії між учасниками навчального процесу, підвищувати творчу активність і власну кваліфікацію [3].

Зазначимо, що основою формою навчального процесу в школі є урок, який вчитель проводить з опорою на традиційні дидактичні методики І. Лернера, Ю. Конаржевського, Г. Єльнікової та ін.

Кожен тип уроку має визначену структуру. Наведемо структуру комбінованого уроку, уроку засвоєння нового матеріалу, уроку закріплення вивченого матеріалу (рис. 1).

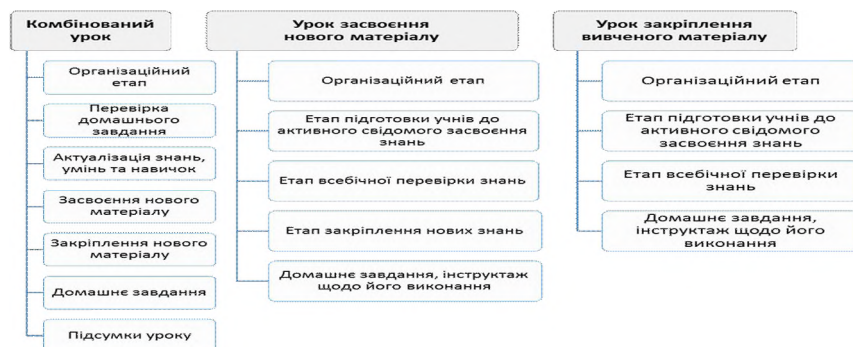

Рис.1. Типи і структура комбінованого уроку, уроку засвоєння нового матеріалу, уроку закріплення вивченого матеріалу

Наведемо структуру уроку повторення, уроку систематизації та узагальнення вивченого матеріалу, уроку перевірки та оцінки знань (рис. 2).

Усі візуалізовані вище типи та структури уроків є основою класно-урочної системи навчання і, на нашу думку, повинні бути застосовані під час проведення уроків з використанням дистанційних технологій навчання.

Для організації дистанційного навчання учнів вечірньої школи нами було створено два навчальних сайти на основі системи електронного навчання LMS Moodle: <http://moodle.virtualschool.org.ua> та <http://v-svit.kiev.ua>. Ці сайти дають можливість використовувати будь-які з перерахованих типів та етапів уроків. Окрім того, ці сайти є базовим сховищем електронних навчальних матеріалів з усіх предметів, авторами яких є вчителі школи. Функціональні можливості LMS Moodle дозволяють зберігати та відтворювати інформацію у текстовому, аудіо- та

відеоформатах, проводити відеоконференції, здійснювати індивідуальне навчання, оцінювати знання учнів тощо.

Рис. 2. Типи та структура уроків повторення, уроку систематизації та узагальнення вивченого матеріалу, уроку перевірки та оцінки знань

Для спілкування учасників навчального мережевого середовища кожен учитель активно використовує:

- електронну пошту – стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео);
- форум – найбільш поширена форма спілкування вчителя й учнів у дистанційному навчанні. Форум може бути присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий учитель) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи його питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий;
- чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат;
- відеоконференції – спілкування й навчання в *on-line* режимі. Вони проводяться у визначений день і час. Обговорення й прийняття рішень, дискусії, захист проектів відбуваються у режимі реального часу. Вчителі й учні можуть бачити один одного;
- блоги – форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей.

Перераховані вище сучасні педагогічні технології дають загальні можливості організації повноцінної, якісної дистанційної освіти учнів у інформаційно-освітньому середовищі вечірньої школи, проте реалізовані вони будуть тільки на уроці, який підготовлений методично грамотно.

Отже, в сучасних умовах розвитку вечірньої школи, з її необхідністю обов'язкового використання елементів дистанційного навчання, суттєво змінилась роль учителя на уроці та його професійне вміння застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Вчитель не тільки вчить учнів знаходити, оцінювати, отримувати, зберігати інформацію, а й виступає в ролі наставника, репетитора, контролера, тьютора навчального процесу. Разом з тим, учні повинні навчитися співпраці з учителями, однокласниками, експертами, фахівцями, однодумцями [5]. Користуючись дистанційними технологіями, учні мають можливість самостійно навчатися, особливо, коли вони фактично не мають можливості навчатися стаціонарно (хвороба, канікули, академічна відпустка тощо); здійснювати самопідготовку (відповідно користуватися віртуальними класами та лабораторіями, електронними бібліотеками, навчально-інформаційними аудіо- та відеоматеріалами, базами даних із віддаленим доступом); контролювати свою успішність, тобто проводити зріз власних знань у будь-які періоди у вигляді стартового, поточного, рубіжного та кінцевого контролю (тестування, тренінги, віртуальні тренажери, складання рейтингів знань, підсумковий аналіз, заліки) у зручний, час, у зручному місці та темпі навчання [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, використання технологій дистанційного навчання у вечірній школі, яке ґрунтується на використанні як традиційних методів навчання, так і новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, на принципах самостійного навчання, призначене для учнів, незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я, вимагає підвищених вимог до рівня інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів-предметників, їхньої здатності змінюватись, активно діяти, швидко приймати рішення, самовдосконалюватись і розвиватись упродовж життя. Для створення ефективної системи дистанційного навчання у вечірній школі необхідна така науково-дослідна і практична діяльність, яка б вирішила питання відбору змісту освіти, розробки необхідних форм і методів навчання, технічних і програмних засобів, їх змістового наповнення, підготовки необхідних спеціалістів.

Література

1. Бисага Ю. Роль і місце дистанційного навчання серед інноваційних моделей організації навчального процесу / Ю. Бисага, О. Пічкарь // Проблеми вищої юридичної освіти: тези доп. та наук. повідом. конф. (м. Харків, 18-19 грудня 2001 р.) / за ред. В. В. Комарова. – Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2002. – С. 83-85.
2. Вишнівський В.В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. / Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. – К.: ДУТ, 2014. – 140 с.
3. Калініченко С.Г. Впровадження дистанційного навчання в навчально-виховний процес / С.Г. Калініченко. – Решетилівка, 2012 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу 10.05.2015: <http://reshetylivka-osvita.edu.poltava.ua/Files/downloads/дистанційне_навчання.docx>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

4. Прилипко С.М. Сучасні інноваційні підходи в навчальному процесі / Прилипко С.М. [Електронний ресурс]. – URL: <http://irbisbuu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pric_2013_1_14.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

5. Фоміних Н.Ю. Сучасні підходи до проектування, проведення та аналізу уроку англійської мови з використанням ІКТ / Фоміних Н. Ю. [Електронний ресурс]. – URL: <<http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9142/1/Fominyh.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Bibliography

1. By'saga Yu. Role of distance learning including innovative models of educational process / Yu. By'saga, O. Pichkar // Problemy` vy'shhoyi yury'dy'chnoyi osvity` : tezy` dop. ta nauk. povidom. nauk.-metod. konf. (m. Xarkiv, 18-19 grudnya 2001 r.) / za red. V.V. Komarova. – Ch.: Nacz. yury'd. akad. Ukrayiny` im. Yaroslava Mudrogo, 2002. – S. 83-85 (in Ukrainian).

2. Vy'shnyv's'ky'j V.V. Organization of distance learning. Creation of e-learning courses and e-tests: navch. posib. / Vy'shnyv's'ky'j V. V., Gnidenko M.P., Gajdur G. I., Il'yin O. O. – K.: DUT, 2014. – 140 s. (in Ukrainian).

3. Kalinichenko S.G. The introduction of distance learning in the educational process / S.G. Kalinichenko. – Reshety'livka, 2012 [Electronic recourse]. – URL: [http://reshetylivka-osvita.edu.poltava.ua/Files/downloads/dy`stancijne\\_navchannya.docx](http://reshetylivka-osvita.edu.poltava.ua/Files/downloads/dy`stancijne_navchannya.docx) (in Ukrainian).

4. Pry'ly'pko S.M. Modern innovative approaches in the classroom / Pry'ly'pko S.M. [Electronic recourse]. – URL: http://irbis-nbuu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/pric_2013_1_14.pdf (in Ukrainian).

5. Fominy'x N. Yu. Current approaches to design, conduct and analysis of English lessons using ICT / Fominy'x N. Yu. [Electronic recourse]. – URL: <<http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9142/1/Fominyh.pdf>>. – Zagol. z ekranu (in Ukrainian).

УДК 374.7

Górska Iwona – doktor nauk humanistycznych, Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, adiunkt
E-mail: andragogika@ukr.net

RADZENIE SOBIE ZE STRESEM I OBCIĄŻENIEM PSYCHICZNYM W ZAWODZIE NAUCZYCIELA W KONTEKŚCIE PROFESSIONAL BURNOUT I ZASOBÓW ZDROWIA

Streszczenie. *Przemiany cywilizacyjne i wzrastające wymagania stawiane zawodom służb społecznych generują coraz poważniejsze koszty psychologiczne. W tym opracowaniu poruszone zostały zagadnienia stresu i obciążenia psychicznego w profesji nauczycielskiej i radzenie sobie z nimi, a także zjawisko*